

مولوس از زبان تبارش

تحلیل زبان شناختی نظام‌های استعاری و طرح‌واره‌ای در غزلیات شمس
بر اساس نظریه‌ی استعاره‌ی شناختی و طرح‌واره‌های تصویری

دکتر حسن توفیقی

www.ketab.ir

تهران، ۱۴۰۱

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

سرشناسه: توفیقی، حسن، ۱۳۵۹-

عنوان و نام پدیدآور: مولوی، از زبان تا اندیشه: تحلیل زبان شناختی نظام‌های استعاری و طرح‌واره‌ای

در غزلیات شمس بر اساس نظریه‌ی استعاری شناختی و طرح‌واره‌های تصویری / حسن توفیقی.

مشخصات نشر: تهران: مدید، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۳۴-۹۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

عنوان دیگر: تحلیل زبان‌شناختی نظام‌های استعاری و طرح‌واره‌ای در غزلیات شمس بر اساس نظریه‌ی

استعاری شناختی و طرح‌واره‌های تصویری.

موضوع: مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد، ۶۰۴-۶۷۲ق.-- زیبایی‌شناسی

موضوع: Mowlavi, Jalaluddin Mohammad ibn-e Mohammad, 1207 - 1273 -- Aesthetics

موضوع: مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد، ۶۰۴-۶۷۲ق.-- نقد و تفسیر

موضوع: Mowlavi, Jalaluddin Mohammad ibn-e Mohammad, 1207 - 1273 -- Criticism and interpretation

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۷ق.-- تاریخ و نقد

13th century -- History and criticism -- Persian poetry

رده بندی کنگره: PIR۵۳۰۷

رده بندی دیویی: ۸۸۱/۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۰۹۴۹۸۲

مولوی، از زبان تا اندیشه

تحلیل زبان شناختی نظام‌های استعاری و طرح‌واره‌ای در غزلیات شمس

بر اساس نظریه‌ی استعاری شناختی و طرح‌واره‌های تصویری

دکتر حسن توفیقی

ناشر: مدید

چاپ اول: ۱۴۰۱

چاپ و صحافی: روز

تیراژ: ۲۰۰ نسخه

قیمت: ۲۳۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۳۴-۹۰-۸

خط روی جلد: محمد عسگری

آدرس نشر و پخش کتاب:

مرکز پخش: میدان انقلاب، خیابان کارگر جنوبی،

خیابان مهدیزاده، پلاک ۳۴، واحد شش

تلفن: ۰۹۱۲۵۱۱۱۹۶۰ / ۶۶۵۶۵۵۶۹

www.madidpub.ir

تمامی حقوق این اثر برای نشر مدید

فهرست فشرده‌ی مطالب

۱۳.....	سخنی با خواننده.....
۱۵.....	پیش‌گفتار.....
۱۹.....	گفتار نخست: مبانی نظری پژوهش.....
۵۳.....	گفتار دوم: نقد و تحلیل نظام‌های استعاری در غزلیات شمس.....
۲۰۷.....	گفتار سوم: نقد و تحلیل نظام‌های طرح‌واره‌ای در غزلیات شمس.....
۲۴۰.....	سخن پایانی.....
۲۴۹.....	نمایه.....
۲۵۳.....	کتاب‌نامه.....

فهرست گسترده‌ی مطالب

۱۳.....	سخنی با خواننده.....
۱۵.....	پیش‌گفتار.....
۱۹.....	گفتار نخست: مبانی نظری پژوهش.....
۱۹.....	جستار نخست: از زبان تا شناخت.....
۱۹.....	۱-۱-۱. جایگاه زبان در علوم شناختی.....
۱۹.....	۱-۲-۱. سه رویکرد مهم در زبان‌شناسی.....
۲۱.....	۱-۳-۱. اصول زبان‌شناسی شناختی.....

- ۲۲.....جستار دوم: استعاره در غرب و بلاغت اسلامی - ایرانی
- ۲۲.....۱-۲-۱. نظریه‌های مربوط به استعاره در غرب
- ۲۳.....۲-۲-۱. استعاره در بلاغت اسلامی - ایرانی
- ۲۵.....جستار سوم: استعاره در معنی‌شناسی شناختی
- ۲۵.....۱-۳-۱. اصول استعاره‌ی مفهومی
- ۲۶.....۲-۳-۱. اجزای استعاره‌ی مفهومی
- ۲۷.....۱-۲-۳-۱. قلمرو منبع، هدف و نگاهت
- ۲۹.....۲-۲-۳-۱. پایه‌های تجربی و فرهنگی استعاره
- ۳۰.....۳-۲-۳-۱. عبارات استعاری زبانی
- ۳۱.....۴-۲-۳-۱. استلزام‌های استعاری
- ۳۱.....۳-۳-۱. ویژگی‌های استعاره‌ی مفهومی
- ۳۳.....۴-۳-۱. تقسیم‌بندی استعاره‌ی مفهومی
- ۳۳.....۱-۴-۳-۱. از نظر ماهیت و نحوه‌ی شکل‌گیری
- ۳۳.....۲-۴-۳-۱. از نظر شیوه‌ی مفهومی کردن یا کارکرد
- ۳۶.....۳-۴-۳-۱. از نظر خلاقیت یا شعارسوزگی
- ۳۷.....۴-۴-۳-۱. از نظر ساختار یا ساده و مرکب بودن
- ۳۷.....۵-۴-۳-۱. از نظر گستردگی در متن
- ۳۸.....۵-۳-۱. تفاوت‌های استعاره‌ی سنتی و شناختی
- ۳۹.....۶-۳-۱. استعاره‌ی مفهومی و ادبیات
- ۴۱.....۷-۳-۱. استعاره‌ی مفهومی، گفتمان و ایدئولوژی
- ۴۲.....۸-۳-۱. نقد نظریه‌ی استعاره‌ی مفهومی
- ۴۳.....جستار چهارم: طرح‌واره‌های تصویری
- ۴۴.....۱-۴-۱. ویژگی‌های طرح‌واره‌های تصویری
- ۴۵.....۲-۴-۱. انواع طرح‌واره‌های تصویری
- ۵۰.....جستار پنجم: عرفان و ادراک به شیوه‌ی استعاری
- ۵۱.....جستار ششم: رمز و نمود رمزی استعاره‌ها در غزلیات شمس
- ۵۳.....گفتار دوم: نقد و تحلیل نظام‌های استعاری در غزلیات شمس
- ۵۳.....جستار نخست: تحلیل ساختارهای مفهومی معنا
- ۵۳.....۱-۱-۲. ساختارهای ذهنی کلان و نگاهت‌های استعاری آن‌ها
- ۵۴.....۱-۱-۱-۲. ساختار مفهومی دین
- ۵۹.....۲-۱-۱-۲. ساختار مفهومی پادشاهی

- ۶۴..... ۳-۱-۱-۲ ساختار مفهومی فصل.....
- ۶۷..... ۴-۱-۱-۲ ساختار مفهومی نور.....
- ۷۰..... ۵-۱-۱-۲ ساختار مفهومی سفر.....
- ۷۲..... ۶-۱-۱-۲ ساختار مفهومی رابطه‌ی عاشقانه.....
- ۷۴..... ۷-۱-۱-۲ ساختار مفهومی دریا.....
- ۷۷..... ۸-۱-۱-۲ ساختار مفهومی خوراک.....
- ۷۹..... ۹-۱-۱-۲ ساختار مفهومی پیشه‌وری.....
- ۸۱..... ۱۰-۱-۱-۲ ساختار مفهومی شکار.....
- ۸۲..... ۱۱-۱-۱-۲ ساختار مفهومی فلزات و سنگ‌های قیمتی.....
- ۸۴..... ۱۲-۱-۱-۲ ساختار مفهومی عناصر چهارگانه.....
- ۸۵..... ۱۳-۱-۱-۲ ساختار مفهومی نظام مکتب‌خانه‌ای.....
- ۸۷..... ۱۴-۱-۱-۲ ساختار مفهومی نظام اجتماعی و خانواده.....
- ۸۸..... ۱۵-۱-۱-۲ ساختار مفهومی کشاورزی.....
- ۸۹..... ۱۶-۱-۱-۲ ساختار مفهومی ساختمان.....
- ۹۰..... ۱۷-۱-۱-۲ ساختار مفهومی پزشکی.....
- ۹۱..... ۲-۱-۲ ذهنیت استعاری و مقوله‌بندی حوزه‌ها.....
- ۹۲..... ۳-۱-۲ دامنه‌ی استعاری و جهت‌گیری معنا.....
- ۹۳..... ۴-۱-۲ نقش تجربه، فرهنگ و خرده‌فرهنگ در گزینش و درک استعاره‌ها.....
- ۹۶..... جستار دوم: تحلیل کلان‌نگاشت فصل و خوشه‌های انسجام‌بخش آن.....
- ۹۶..... ۱-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی حق و انسان کامل.....
- ۱۰۰..... ۲-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی جهان غیب.....
- ۱۰۲..... ۳-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی اسرار و حقایق روحانی.....
- ۱۰۳..... ۴-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی عشق و بی‌خویشی.....
- ۱۰۴..... ۵-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی عاشق.....
- ۱۰۵..... ۶-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی جان و روح.....
- ۱۰۶..... ۷-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی وصال.....
- ۱۰۶..... ۸-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی دل.....
- ۱۰۷..... ۹-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی تجلی حق بر دل.....
- ۱۰۷..... ۱۰-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی رستاخیز و حیات دوباره.....
- ۱۰۷..... ۱۱-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی جلوه‌های جمال حق.....
- ۱۰۸..... ۱۲-۲-۲ شبکه‌های استعاری فصل در حوزه‌ی شهود، التذاذ و بسط حاصل از آن.....

«عارفانی که بارها گفته‌اند خاموشی تنها راه سخن گفتن با خداست، دقیقاً آنانند که پر حجم‌ترین آثار منظوم و منثور را پیرامون مباحث عارفانه به رشته‌ی تحریر کشیده‌اند»
(آنه ماری شیمل)

سخنی با خواننده

زبان مهم‌ترین ابزار برای بیان اندیشه‌هاست و تحلیل زبان‌شناختی آثار مکتوب، پلی برای آشنایی با جریان‌های تفکر بشری. اگر طبق نظر زبان‌شناسان شناختی، بپذیریم که ساختارهای ذهنی انسان، نقشی اساسی در مفهوم‌سازی مقوله‌ها دارند، پذیرفته‌ایم که ذهن و زبان پیوندی ناگسستنی دارند و اگر بپذیریم که استعاره فراتر از زبان ادبی، در کل زبان جریان و سر بیان دارد و اساس استعاره، طرح‌واره‌های موجود در ذهن است، پذیرفته‌ایم که استعاره و طرح‌واره دو ابزار مهم برای شناخت اندیشه هستند.

کتاب حاضر یکی از آثاری است که تلاش کرده است در چارچوب نظریه‌ی استعاره‌ی مفهومی و طرح‌واره‌های تصویری - که از مهم‌ترین نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی هستند - نگاهی استعاره‌محور و طرح‌واره‌بنیاد به زبان مولوی در غزلیات شمس داشته باشد و با استخراج ساختارهای نظام‌مند استعاری و طرح‌واره‌ای موجود در این متن، تحلیلی زبان‌شناختی از اندیشه‌ی عرفانی مولوی به دست دهد. امید است این اثر چراغی باشد فرا راه مطالعات زبان‌شناختی در متون ادبی و توانسته باشد پلی بینارشته‌ای بین زبان و ادبیات بنیان نهاده باشد.